

TINH THẦN NỮ QUYỀN TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA TRẦN THÙY MAI

Lê Thị Thanh Xuân

Khoa Việt Nam học, Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Huế

Email: ltxuan07@gmail.com

Ngày nhận bài: 6/7/2018; ngày hoàn thành phản biện: 02/8/2018; ngày duyệt đăng: 10/12/2018

TÓM TẮT

Hình tượng người phụ nữ trong văn xuôi đã trở thành một chủ đề quen thuộc, nó thể hiện tính nữ quyền của phái nữ trong đời sống xã hội. Nhà văn Trần Thùy Mai là một nhà văn tên tuổi xứ Huế, đã rất quen thuộc với độc giả bằng những tác phẩm viết về thân phận nữ giới. Những người phụ nữ trong các sáng tác của Trần Thùy Mai đầy mong manh, thánh thiện nhưng ẩn đằng sau đó là sức sống tiềm tàng đấu tranh cho quyền sống, quyền tự do và cả những nhu cầu tính dục đầy bản năng, khát vọng chính đáng bị “vùi dập”, “chà đạp” của người phụ nữ. Trong bài viết này, chúng tôi đi sâu nghiên cứu, tìm hiểu về hình tượng người phụ nữ đấu tranh không biết mệt mỏi cho những quyền lợi, tự do, bình đẳng của mình trong những sáng tác của nữ văn sĩ Trần Thùy Mai.

Từ khóa: nữ quyền, phái nữ, văn xuôi.

Viết và đấu tranh cho quyền bình đẳng, tự do của phụ nữ (còn được gọi là nữ quyền) là một xu hướng mới đang rất phát triển trong văn đàn trong và ngoài nước. Nữ văn sĩ người Pháp Simone de Beauvoir là người đi đầu trong trào lưu giải phóng phụ nữ trên khắp thế giới. Tác phẩm gây tiếng vang của bà là *Giới tính thứ hai* (1949). Lý thuyết về nữ quyền từ đây trở nên nổi tiếng khắp thế giới vì “Tinh thần của nữ quyền là lấy con người tự do – nữ giới làm trung tâm, nhằm chống lại sự áp chế của nam quyền trên mọi phương diện” [9, tr.55]. Tư tưởng phụ nữ phải ở vị trí trung tâm, không hề thua kém nam giới của Beauvoir đã được sự cổ vũ và đồng tình của nhiều độc giả. Tư tưởng tiến bộ của bà còn được thể hiện qua những quan điểm như: “Phụ nữ cần giải phóng mình và phục hồi cái tôi của mình, trước hết bằng cách cho phép mình vượt lên những hướng đi tự do, tự hào về bản thân mình trong suy nghĩ, trong hành động giống như nam giới” [5]. Bà còn kêu gọi các nữ văn sĩ “hãy dùng sức mạnh ngôn từ đấu tranh chống lại sự khống chế của nam giới, chứ không phải lui về nương náu trong những ngôn từ quy thuận của mình” [6, tr.187]. Một số nhà văn nữ khác cũng dùng ngòi bút để ủng hộ tinh thần nữ quyền, như Margaret Mead và Frances

Balgley Kaplan. Tác phẩm của hai nhà văn này “đã cung cấp tư liệu một cách tỉ mỉ minh chứng cho sự bất bình đẳng mà người phụ nữ phải chịu đựng trong giáo dục, lao động cũng như trong đời sống cộng đồng” [10, tr.24]. Còn nhà văn Mỹ Betty Friedan cũng công khai “vạch trần hệ tư tưởng về đời sống gia đình – cái đã làm cho những người phụ nữ ở tầng lớp trung lưu và thượng lưu bị phụ thuộc vào người đàn ông về mặt kinh tế cũng như về mặt tình cảm” [1, tr.24].

Cũng trong thời kỳ xã hội mà phụ nữ bị đối xử rẻ rúng và tẻ nhạt, nhiều tác phẩm về nữ quyền của các nhà văn nữ đã thật sự làm rung động cả châu Âu và toàn thế giới lúc bấy giờ: *Tuyên ngôn quyền lợi phụ nữ* của nữ kịch tác gia Pháp Olympe de Gouges (1790), luận văn *Bàn về phụ nữ* (1872) của tiểu thuyết gia Pháp Alexandre Dumas. Ngoài ra, không thể không nhắc đến Virginia Woolf với *Căn phòng riêng* (*A room of One's Own*) (1929): “Cuốn sách không chỉ nói lên tình thế tiêu cực của các nhà văn nữ ở thời kỳ mà người phụ nữ phải chấp nhận nhiều sự bất bình đẳng và định kiến xã hội, nó còn đề xuất một cái nhìn tích cực để từ đó xác định vai trò, vị trí và năng lực của phụ nữ trong việc sáng tạo nên những giá trị văn hóa của nhân loại” [4]. Đặc biệt, tác giả nữ Dorris Lessing thật sự gây ấn tượng với tiểu thuyết *Cuốn sổ vàng* (*The golden notebook*) (1962). Công trình *Biện hộ cho nữ quyền* (1972) của nữ kịch tác gia Anh Mary Wollstonecraft, luận văn *Bàn về phụ nữ* (1872) của tiểu thuyết gia Pháp Alexandre Dumas đã thực sự gây được tiếng vang lớn với những lý luận sắc bén về quyền phụ nữ.

Tiếp thu một cách sáng tạo những tư tưởng nữ quyền tiến bộ trên toàn thế giới, nhà văn Trần Thùy Mai đã đưa vào trong tác phẩm của mình những cái nhìn rất tích cực, thể hiện tư tưởng mới mẻ của người phụ nữ trong xã hội hiện đại. Họ đã dám đấu tranh cho quyền lợi, hạnh phúc của chính bản thân mình, điều mà từ trước đến nay họ vẫn còn e ngại, dè chừng. Nó thể hiện triết lý và nhân sinh quan hết sức sâu sắc, tinh tế với cách nhìn nhận đa chiều, đầy tính nhân văn. Khát vọng sống về một tương lai tốt đẹp hơn dành cho người phụ nữ luôn được nhà văn ấp ủ và thể hiện rõ trong nhiều tác phẩm của bà. Trong giới hạn bài báo, chúng tôi chỉ phân tích một số tác phẩm tiêu biểu để làm rõ tinh thần nữ quyền trong truyện ngắn của Trần Thùy Mai.

1. TINH THẦN ĐẤU TRANH CHO QUYỀN SỐNG VÀ QUYỀN TỰ DO CỦA NGƯỜI PHỤ NỮ TRONG TRUYỆN NGẮN TRẦN THÙY MAI

Trần Thùy Mai là một trong những nhà văn nữ nổi tiếng với những tác phẩm tạo tiếng vang bên vực cho thân phận người phụ nữ bị xã hội ruồng bỏ, hắt hủi trong xã hội. Cái đáng quý ở những người phụ nữ này là họ dám đứng lên bảo vệ quyền sống, quyền tự do và quyền được yêu của mình. Những tác phẩm tiêu biểu của nữ văn sĩ có thể kể đến là: *Trăng nơi đáy giếng*, *Chị Hai ơi!*, *Đêm tái sinh*, *Lễ cưới bạc...*

Truyện *Đêm tái sinh* ca ngợi người phụ nữ trẻ tuổi sẵn sàng cống hiến cả tuổi xuân và không ngại hy sinh thân mình để theo đuổi công việc mình yêu thích. Truyện kể về Ngân, một cô gái làm việc ở Đoàn xiếc Hà Nội, dù sức khỏe và sức trẻ không cho phép cô có thể trụ được với nghề, nhưng cô vẫn muốn vào biên chế, vẫn muốn thể hiện mình trên sân khấu để mọi người thấy được tài năng của cô. Đó là một đêm tái sinh, một đêm định mệnh ở thị xã Cao Bằng, dù bị ngất nhưng với sự hò reo cổ vũ của khán giả, Ngân vẫn tiếp tục trình diễn trong sự thăng hoa cảm xúc dù người yêu của cô rất lo lắng: “Yên chí, Mặt Thộn. Em chẳng tin mình còn làm được gì đâu, nhưng khi người ta đã cần đến em thì thế nào em cũng tới... Em sẽ múa... Ít ra là lần cuối” [7, tr.20]. Tất cả mọi người có mặt trong đêm diễn đều cảm phục và không ngờ một cô gái nhỏ bé nhưng lại có sức mạnh tinh thần to lớn như vậy trong khi sức khỏe của cô đang rất yếu: “Tiếng ồn ào vang lên, dường như bốn bức tường chung quanh rạp bị bốc bay đi, bay xa vì một cơn bão... Không ai biết trong hậu trường tất cả chúng tôi đều nín thở, lo âu... Khi Ngân ném xong mười hai vòng, cúi chào tươi tắn giữa tiếng la tung hô nhốn nháo của công chúng đang bị kích động thì phía bên trong tất cả các bạn cùng đi trong đoàn đều khóc” [7, tr.242]. Trần Thùy Mai ca ngợi những cô gái trẻ nhưng đầy nghị lực như Ngân. Điểm đáng quý là trong xã hội đầy thực dụng như hiện nay, Ngân lại có những phẩm chất của một người phụ nữ mà nhiều người phải ngưỡng mộ: khao khát được thể hiện tài năng và cống hiến hết sức mình cho công việc. Ngân là một phụ nữ liễu yếu đào tơ nhưng hành động bất chấp cả sự nguy hiểm đến tính mạng để khẳng định mình, luôn nhận được sự cảm phục của tất cả mọi người. Hiếm có người phụ nữ nào có ý chí kiên cường như Ngân và Ngân chắc hẳn là một tấm gương sáng đầy tài năng, mạnh mẽ và nghị lực, đáng để người đọc rút ra được nhiều bài học ý nghĩa cho bản thân mình trong cuộc sống.

Truyện *Chị Hai ơi!* là một câu chuyện tình yêu của một người phụ nữ đã có con nhưng bị chồng hắt hủi, yêu một chàng trai hai mươi tuổi. Tình yêu ngây dại của chàng trai trẻ đã khiến Trúc mềm lòng dù bị sự phản đối của gia đình người yêu. Trúc phải đi khỏi ngôi nhà đó. Một tình yêu chân thật, trong sáng, một tình cảm chị em đã chuyển sang tình yêu sâu sắc mà không phải ai cũng làm được như “chị Hai” dù nhiều lần chị chống cự, cấm đoán và cười chê nhưng chị vẫn sống hết mình với tình yêu của chị dành cho đứa em nhỏ hơn tuổi của mình. Chính tình yêu của Trúc đã cứu sống linh hồn của chàng trai trẻ: “Bài học vỡ lòng về điều bí ẩn của tồn sinh, tôi đã không phải học với những cô gái làng chơi gian dối, mà trong vòng tay ấm áp của một người đàn bà dịu dàng, chân thật và thương yêu tôi” [7, tr.12]. Truyện ca ngợi những người phụ nữ lỡ làng nhưng họ dám bước qua dư luận, sự đàm tiếu của xã hội để sống đúng với con người thật của mình, với tình yêu chân chính của mình. Chính tình yêu chân thật và thánh thiện của những người phụ nữ như thế đã giúp cho họ đứng vững trên cuộc đời và tìm được bản ngã của chính mình.

Dường như mỗi tác phẩm của nhà văn Trần Thùy Mai là một mảnh đời khác nhau của người phụ nữ, hết như bức tranh sáng tối về thân phận của họ trước dòng đời tất bật. Nhưng ẩn đằng sau đó là khát vọng về sự vươn lên mãnh liệt của người phụ nữ để tìm lại tự do, tình yêu, hạnh phúc, hướng đến những giá trị chân – thiện – mỹ của cuộc sống. Và cái chính là họ không để mất chính mình, họ vẫn là họ trong xã hội rối ren, tầm thường đó. Truyện *Trăng nơi đáy giếng* cũng là một tác phẩm bênh vực cho quyền của phụ nữ như thế. Truyện kể về cô Hạnh, một hình mẫu lý tưởng của người phụ nữ miền Trung tần tảo vì gia đình, nhưng số phận cô bất hạnh, sống mười năm với chồng vẫn không có con. Cô Hạnh vì quá thương chồng, quá thần tượng chồng nên đã mai mối chồng cho Thắm, một người đàn bà đầy thủ đoạn. Sự việc đến tai mọi người, chức Hiệu trưởng của ông Phương bị soi mói, nhưng cô Hạnh vẫn bảo vệ chồng đến cùng. Sự chăm sóc, quan tâm của cô Hạnh đối với chồng không phải là sự chăm sóc đơn thuần của người vợ đối với người chồng mà thật ra, đó chính là sự phục tùng vô điều kiện vì thắm sâu trong tâm hồn mình, cô xem chồng mình là thánh sống từ lâu lắm rồi: “Mỗi sáng, người trong xóm đều thấy cô Hạnh xách xô ra đầu ngõ mua bún cho chồng. Những hôm mưa lâm thâm, cái dáng gầy của cô co ro, tay cô cầm chiếc nón cố che cho kín xô bún, chứ chẳng nhớ che đầu” [7, tr.77]. Thậm chí, ngay cả khi ông Phương đã có vợ mới: “Vâng, dù ông Phương đã có một người đàn bà khác, có một đứa con không do cô sinh ra, ông vẫn là vị Thánh sống đối với cô. Cô không cho phép ai nặng lời khi nói về ông ấy. Bởi tất cả những chuyện này là do cô: cô đã tự tay sắp đặt, chỉ vì không chịu nổi vẻ buồn thảm lạnh trên khuôn mặt ông” [7, tr.79]. Cô Hạnh mong ngóng được gặp chồng, nhưng ước mơ chỉ là mơ ước: “Tôi mong gặp một mình anh, một lần. Để tôi mơ ước được mạnh trở lại, được để dành cho anh cái thau sạch, cái khăn sạch, lựa cho anh củ khoai thật bùi thật thơm ăn khuya, đọc sách. Nhưng anh không dám đến đây một mình...” [7, tr.83-84]. Cô Hạnh yêu chồng, tôn thờ chồng là thế, nhưng hình tượng của ông Phương bỗng dung sụp đổ kể từ khi ông lấy Thắm, cô sốc khi bất ngờ thấy ông oằn mình giặt cả chậu quần áo dưới đất xi măng mà trước đây ông không bao giờ động tay vào. Kể từ đây, sự phục tùng đã chuyển thành sự phản kháng, người phụ nữ hết mình vì chồng đã quá nửa đời người nhưng cô đã tỉnh ngộ để tìm lại hạnh phúc và sự tự do cho bản thân mình vì cô nhận ra rằng, sự hy sinh và tôn sùng của mình đã đặt nhầm người. Sức mạnh của sự phản kháng này thật mạnh mẽ, cô Hạnh từ giờ không còn là người phụ nữ yếu đuối nhất nhất nghe theo chồng, phục tùng chồng nữa mà cô đã có tiếng nói riêng, có quyền làm những việc mà mình yêu thích: “Cô Hạnh chỉ lặng lẽ nhìn người đàn ông này đã là người cô thương yêu, tôn thờ cho đến nửa đời người. Trước đây, mỗi cái nhìn của ông là mệnh lệnh đối với cô, vậy mà nay cô phải trái ý ông. Ý nghĩ đó làm cô rom róm nước mắt” [7, tr.77]. Cô Hạnh sẵn sàng bảo vệ quyền được tin ngưỡng của mình khi ông Phương phản đối trò mê tín dị đoan của cô: “Ông à, thực ra tôi không giận ông. Nhưng chuyện này ông nói thì không thể được. Tôi đã vì ông đến nửa đời người, nay ông yên phận rồi, hãy để cho tôi yên phận tôi. Xưa tôi là vợ mình, chỉ biết có mình, nay

đã là vợ ông Hoàng, tôi chỉ biết có ông Hoàng. Tôi đã nói với bà Thoi, tôi không cúng, không chẻ đũa, bẻ tiền chi hết, tôi không bỏ ông Hoàng, vì ông ấy đỡ đàn tôi khi thập tử nhất sinh, ông ấy không bỏ tôi, không ruồng rẫy tôi bao giờ..." [7, tr.88]. Từ một vị thánh sống trong lòng mình, cô sẵn sàng chống trả quyết liệt mà trước đây cô không bao giờ dám làm khi bị ông Phương xúc phạm: "Cô Hạnh đứng bật dậy, run bần bật như bị xúc phạm nặng nề. Hai hàm răng cô đánh cầm cập vào nhau, rồi bỗng cô thành linh vó lấy cả cái khay ấm chén trước mặt, ném vào người chồng cũ. Đến lúc ấy, ông Phương vẫn không nhận ra rằng từ khi bị cô Hạnh bắt gặp ngồi giặt đồ bên ảng nước, trong mắt cô, ông chỉ còn là một tượng thần đã hết linh thiêng" [7, tr.88-89]. Cô Hạnh yên phận, sống cuộc đời mà mình trân quý: "Cô Hạnh chẳng quan tâm gì đến ai, cứ vào ra trong ngôi nhà vắng tanh với nụ cười mãn nguyện của một người đàn bà hạnh phúc. Chiều hôm ấy cô thung dung đi chợ chọn mua vải may chiếc áo dài mới để tháng ba này ngược sông Hương trẩy hội mùa xuân" [7, tr.89]. Đó chính là cái kết có hậu cho cô Hạnh, người phụ nữ dám đấu tranh để bảo vệ quyền được sống hạnh phúc của chính mình. Cô Hạnh không có chồng nhưng vẫn sống cuộc sống hạnh phúc, tự do, tự tại, làm những việc mình thích, không ai cấm đoán được cô điều gì và cô cũng không phải phục tùng bất kỳ ai. Sự đấu tranh của cô Hạnh chính là sự giải thoát khỏi những năm tháng bế tắc, tù túng bên cạnh người chồng gia trưởng, ích kỷ.

Truyện *Lễ cưới bạc* kể về Kiều Dung, một người phụ nữ xinh đẹp với tình yêu trong trắng của mình đã bị chính họ lừa dối, phản bội. Nàng sống với chồng như cái bóng bởi nàng không hề có tình yêu, chồng nàng chỉ xem nàng như vật trang sức phục vụ cho công việc của ông ta. Và trong ngần ấy năm, mong ước lớn nhất của nàng là được gặp Vịnh, người mà nàng yêu đến quên cả bản thân mình. Không ngờ, giờ đây ông ta đã thành đạt và chỉ ham muốn thể xác nàng. Cuối cùng, nàng phải giải thoát cho mình bằng cách trốn chạy khỏi tòa lâu đài bằng biển đó. Nàng sẵn sàng vứt bỏ tất cả, thậm chí những kỷ vật quý của người tình trao tặng. Khi đã hết tình cảm, người phụ nữ mới nhận ra mình chính là người đáng thương nhất, và họ sẵn sàng vứt bỏ tất cả để sống cho chính mình chứ không ai khác. Kiều Dung sẵn sàng đánh đổi mọi thứ, để thanh danh không bị ô uế bởi những ham muốn thể xác tầm thường của người tình cũ. Đó là vẻ đẹp đầy kiêu sa và thanh khiết, không bị bất cứ điều gì làm vấy bẩn, thậm chí là cái chết. Nàng nhận ra rằng mình chỉ sống tốt và hạnh phúc nếu tự tay giải thoát cho bản thân mình: "Kiều Dung đưa bàn tay đẹp lên, nàng tháo chiếc nhẫn cưới và lạnh lùng ném xuống biển. Rồi nàng đưa hai tay luồn vào mái tóc sau gáy, tháo luôn sợi dây chuyền mang hình khóa nhạc, ném luôn; những vật bé nhỏ ấy rơi vào khoảng không như những hạt bụi bay đi, không dấu tích. Đây là những cái xiềng, một cái giam giữ thân xác nàng, một cái giam giữ linh hồn nàng. Ngày hôm nay những vật ấy đã mất hết phép thiêng; nàng trút bỏ nó, lấy lại tự do và cuộc sống" [7, tr.50].

Và vượt lên trên tất cả hoàn cảnh trớ trêu của cuộc sống là sự khao khát được bứt phá để thay đổi số phận, thay đổi cuộc đời và cuộc sống bất hạnh hiện tại cùng

người chồng ích kỷ, gia trưởng để vươn đến một cuộc sống mới không còn khổ đau, tù túng nữa: “Trong lúc đi trên đường, bên tai tôi cứ lúng búng những điều định nói cùng anh. Tôi sẽ nói rằng tôi không thể tiếp tục sống trong bốn bức tường lạnh lẽo. Tôi sẽ nói muốn cùng anh đi vớt mặt trời trên biển tây. Tôi sẽ chịu bỏng, chịu cháy, để được đau đớn, được yêu thương. Tôi muốn chịu đựng mọi thứ trên đời, ngoài sự tẻ lạnh” (*Cánh cửa thứ chín*) [7, tr.262].

Đa phần các nhân vật chính – người phụ nữ trong các tác phẩm của Trần Thùy Mai đều có số phận bất hạnh nhưng những người phụ nữ bé nhỏ ấy lại có nghị lực phi thường. Họ dám mạnh mẽ vượt qua tất cả các rào cản và dư luận xã hội, để bản thân có một cuộc sống hạnh phúc, tự do hơn. Họ biết rằng họ chỉ thật sự hạnh phúc khi tự chính họ, chứ không ai khác, mạnh mẽ đấu tranh và giải thoát cho bản thân mình. Tinh thần nữ quyền trong các tác phẩm của Trần Thùy Mai đã khắc họa rất rõ điều đó, đầy tính triết lý và nhân sinh!

2. BẢN NĂNG TÍNH DỤC VÀ NHU CẦU TỰ GIẢI PHÓNG CỦA NGƯỜI PHỤ NỮ TRONG TRUYỆN NGẮN CỦA TRẦN THÙY MAI

Sex là cách mà các nhà văn nữ miêu tả để bộc lộ nội tâm và khát vọng chính đáng của người phụ nữ, nhưng lại bị ngăn cản bởi nhiều sức mạnh vô hình trong xã hội như dư luận, gia đình và đặc biệt người phụ nữ luôn tự ti, mặc cảm bởi họ hiểu rằng đó là chuyện “tế nhị” và “không biết tỏ cùng ai”. Yếu tố tính dục trong truyện ngắn của Trần Thùy Mai cũng không phải là ngoại lệ. Những khát vọng này thể hiện quyền được thỏa mãn đầy chính đáng của người phụ nữ mà trong xã hội hiện đại, nhu cầu ấy càng trở nên bức thiết. Tất cả những yếu tố đó đều được thể hiện thành nhu cầu giải phóng tính dục đối với người phụ nữ còn bị đè nén bởi những tư tưởng phong kiến, cổ hủ, lỗi thời, coi trọng cảm xúc của nam giới hơn là phụ nữ. Nhà văn nữ Simone de Beauvoir với tác phẩm *Giới tính thứ hai* (*Le Deuxième Sexe*) xuất bản năm 1949 là người tiên phong đầu tiên cho các phong trào về nữ quyền phương Tây, nhằm giải phóng người phụ nữ về mọi mặt, đặc biệt là sự “tự giải tỏa” về tính dục. Bà cũng bàn về vấn đề bình đẳng giới trong tình dục, tuy nhiên, giữa hai giới lại có “sự không đồng dạng với nhau”, theo bà thì: “Phụ nữ cần giải phóng mình và phục hồi cái tôi của mình, trước hết bằng cách cho phép mình vượt lên những hướng đi tự do, tự hào về bản thân mình trong suy nghĩ, trong hành động giống như nam giới” [5]. Các nhà nữ quyền bảo vệ, đấu tranh cho quyền lợi của người phụ nữ hầu hết là giới nữ vì đơn giản là họ có chung sự đồng điệu về mặt tâm hồn, thấu hiểu tận cùng những đau khổ và nghị lực vươn lên của người phụ nữ dù trong bất kỳ hoàn cảnh nào. Kristeva là nhà nữ quyền tiêu biểu trong thời đại đó. Bà phủ nhận tất cả các quan niệm xem nhẹ và áp đặt người phụ nữ lúc bấy giờ với quan điểm tiến bộ về tính dục: “Tính dục giống cái là cách mạng, lật đổ, dị chủng và “mở rộng” [10, tr.50]. Millet và những nhà nữ quyền

khác cũng phê phán sự bất bình đẳng về giới tính. Sự thông thái trong quan điểm của bà được hoan nghênh: “Những vai trò giới tính bị duy trì trong xã hội là mang tính áp đặt. Việc thi thỉn những vai trò này trong những mối quan hệ bất bình đẳng về thống trị và phụ thuộc là điều mà Millet gọi là “chính trị về giới tính” [9, tr.51]. Chính những tư tưởng hà khắc, sự áp đặt của xã hội đối với người phụ nữ khiến cho cuộc sống của họ đầy tối tăm, ảm đạm. Nói như nhà nữ quyền Cora Kaplan thì: “Hệ tư tưởng là chiếc dùi cui dương vật phổ quát mà với nó đàn ông của mọi tầng lớp sử dụng để đánh đập đàn bà” [10, tr.52]. Nói cách khác, “Đàn ông đơn giản phóng chiếu đàn bà những thuộc tính của sự yếu đuối và sự khổ dâm” [9, tr.52]. Nhà nữ quyền nổi tiếng người Pháp Simone de Beauvoir cũng bàn về vấn đề bình đẳng giới trong tình dục, tuy nhiên, giữa hai giới lại có “sự không đồng dạng với nhau”. Trong việc trải nghiệm đời sống tình dục của nữ giới, theo Beauvoir, thì: “Phụ nữ bằng sự chấp nhận vai trò bị động trước những nhu cầu chủ động và chủ quan của đàn ông đã buộc phải từ bỏ đòi hỏi đối với tính siêu nghiệm (sự vượt trội) và tính chủ quan đích thực như thế nào” [5]. Do vậy, theo bà thì: “Phụ nữ cần giải phóng mình và phục hồi cái tôi của mình, trước hết bằng cách cho phép mình vượt lên những hướng đi tự do, tự hào về bản thân mình trong suy nghĩ, trong hành động giống như nam giới” [5].

Trở lại với yếu tố tính dục trong truyện ngắn của Trần Thùy Mai, đề tài về tính dục hiện nay đã không còn quá xa lạ và bị cấm đoán khắt khe như trước đây. Nhà văn có thể đưa ra quan điểm của mình và tiếp cận những vấn đề “tế nhị” một cách cụ thể, chân thật nhất. Những tác phẩm của Trần Thùy Mai vừa thể hiện yếu tố nhân sinh quan sâu sắc vừa thể hiện được thân phận người phụ nữ, dù trong hoàn cảnh nào cũng làm chủ được cuộc sống của mình, đặc biệt là sự tự giải phóng nhu cầu tính dục đầy kim hãm, bí bách theo luân thường đạo lý đã trở nên nhàm chán, đơn điệu, tẻ nhạt...

Truyện *Chị Hai ơi!* thể hiện sự dám vượt qua những định kiến hà khắc của xã hội để một người phụ nữ trung niên đến với một chàng trai trẻ bằng những tình cảm chân thật, trong sáng, đầy thăng hoa cảm xúc trong tình yêu: “Chẳng hiểu từ lúc nào, hai đứa tôi đã ở trong tay nhau. Chị vừa phục tùng, vừa dẫn dắt tôi. Cơ thể tôi dần hồi sinh trở lại... Đó là lần đầu tiên trong đời tôi biết đến thân thể một người đàn bà” [7, tr.9].

Hay truyện *Cánh cửa thứ chín* kể về Quyên, một người phụ nữ thường bị những con thống kinh hành hạ, nhưng những cảm xúc mới lạ về tình yêu giúp cô vượt qua được những cơn đau đang từng ngày từng giờ hành hạ mình. Sống với một người chồng vô tâm, hờ hững, Quyên đã mạnh dạn giải thoát khỏi cuộc hôn nhân với người chồng không hề có tình yêu với cô và đi theo tiếng gọi tình yêu với những khao khát cháy bỏng, chính đáng của người phụ nữ mà chồng cô không thể đem lại hạnh phúc cho cô. Dù chỉ là một người đàn ông xa lạ mới quen thôi, nhưng cũng khiến những khao khát của Quyên trở nên bùng cháy hơn bao giờ hết, điều mà đã rất lâu rồi cô chưa nếm trải: “Chín giờ tối đúng vào đêm hạ chí cuối cùng, tôi ra khỏi nhà, qua cánh cổng

gỗ cũ xưa, rồi đi men theo bờ hồ trước mặt. Hoa sen cuối mùa lan tỏa mùi thơm trong ánh trăng. Anh chò tôi bên kia bờ hồ, dưới góc cây xà cừ. Bóng đêm lẫn bóng trăng bao trùm thân thể tôi. Hai chân run run, tôi lung túng, hoảng hốt, cảm thấy thất thố vì đã đến một nơi quá bất lợi cho mình. Nhưng ngay lúc ấy tôi cũng không kiềm chế được mong muốn lao sâu vào khám phá một thế giới – Anh, anh cũng là một thế giới” [7, tr.261].

Ngôn ngữ thân thể (body language) được Trần Thùy Mai miêu tả một cách chân thực, đầy tính sáng tạo chứ không gọi dục, tầm thường. Sự hòa hợp về tâm hồn dẫn đến sự hòa hợp về thể xác và sex là điều không thể thiếu được trong văn chương, nhằm bộc lộ được đời sống nội tâm phong phú của người phụ nữ - nhân vật trung tâm của tác phẩm mà đa số trong họ đều là những người phụ nữ Việt Nam đang, chung thủy, nhân hậu, chịu thương chịu khó và sống đời sống cam chịu dù hôn nhân không hạnh phúc. Các nhân vật nữ của Trần Thùy Mai cũng như thế, nhưng điểm đáng quý ở họ là không chấp nhận cuộc sống tù túng, buồn tẻ và cam chịu mà để dừng cảm đứng lên bảo vệ tình yêu và chọn lấy cuộc sống yên bình, hạnh phúc cho chính mình. Đôi khi, chỉ là những cảm xúc thăng hoa trong tình yêu, nhưng họ chấp nhận đánh đổi mọi thứ để có được điều đó mà với họ, đó đã là hạnh phúc trọn vẹn: “Họ ôm nhau rất lâu, những cánh tay càng lúc càng riết chặt. Mũi họ hít càng lúc càng sâu vào lồng ngực mùi da thịt của nhau, một nỗi hứng khởi sâu sắc và mãnh liệt làm cả hai như bay lên, bay mãi” (*Người bán linh hồn*) [7, tr.185].

Viết sex để tạo ra hiệu ứng thẩm mỹ mà không nhằm chán, thô tục, đó là cả một nghệ thuật. Chính Trần Thùy Mai đã thừa nhận: “Theo tôi sex không còn là đề tài tốn nhiều bút mực trong thế kỷ này nhưng tôi tôn trọng những tác giả tấn công vào quan niệm ghê sợ thân xác như là một định kiến lâu đời. Trong cuộc sống sex phải được xem là chuyện bình thường. Vì vậy mình không né tránh khi cần phải viết về nó. Nhưng văn học không nhất thiết phải nói mọi điều. Cảm hứng lớn nhất của thời đại mình là vượt thoát khỏi các định kiến. Cái đấu tranh rất là hay nhưng nếu coi đó như mục tiêu câu khách thì thấp kém. Tôi không tránh né khi nói về đề tài này nhưng tôi không coi đó là đề tài chính của mình” [8]. Cách mà Trần Thùy Mai đưa yếu tố tính dục vào văn phong của mình thật gần gũi, tự nhiên, mà không hề phô trương, kệch cỡm đã bộc lộ được tất cả những điều thầm kín của phụ nữ: “Anh gắng hết sức nhẹ nhàng, nhưng rồi Vy vẫn đau. Hóa ra với nàng đó là lần đầu. Máu rỉ ra từ cơ thể nàng, như huyết của con cừu trong lễ hiến tế. .. Nàng rúc đầu vào nách anh mà ngủ, và anh thì nằm yên lặng suốt đêm, ôm đầu nàng sát vào ngực mình” (*Chuyện ở phố hoa xoan*) [7, tr.116].

Viết về tính dục, dù ở thời đại nào cũng mang tính thời sự và nóng hổi. Đặc biệt, để thể hiện sức mạnh nữ quyền của người phụ nữ thì mỗi nhà văn nữ lại có một phong cách viết rất độc đáo và thu hút. Điều đó cho thấy vẻ đẹp nữ quyền đầy thiên tính của phái nữ là đề tài hấp dẫn vừa lạ vừa quen để các nhà văn nữ Việt Nam tìm tòi

và sáng tạo không ngừng.

Nói tóm lại, với đề tài về nữ quyền lồng vào đó hình ảnh của những người phụ nữ trong xã hội hiện đại với bản năng tính dục và nhu cầu giải phóng tính dục mạnh mẽ, Trần Thùy Mai đã ghi dấu ấn trong làng văn học nước nhà với một phong cách sáng tạo nghệ thuật riêng biệt. Cái hay của các nhân vật nữ trong truyện ngắn của Trần Thùy Mai, đó là vẫn giữ được nét đẹp thuần chất Á đông, nhưng tư tưởng thì lại rất cá tính, phóng khoáng. Họ không bị gò bó bởi bất kỳ tư tưởng xã hội xưa cũ nào. Chính vì vậy, có thể nói đây là những người phụ nữ chân chính vì họ biết sống để tranh đấu cho quyền được yêu, được tự do, được bình đẳng và hạnh phúc. Đặc biệt, là trong vấn đề tính dục – vấn đề “chăn gối”, một vấn đề rất “tế nhị” nhưng lại rất quan trọng, ảnh hưởng đến hạnh phúc của người phụ nữ. Nơi mà người phụ nữ không có quyền để nói, để bình luận, để tranh đấu thì Trần Thùy Mai đã làm được việc ấy với tiếng nói bình vực thân phận người phụ nữ đã trở nên đanh thép hơn thông qua đề tài tính dục.

Hầu hết các nhân vật nữ trong các sáng tác của Trần Thùy Mai đều là những nữ trí thức, xinh đẹp, thông minh, chày bồng, đam mê nhưng lại gặp khá nhiều đau khổ trong cuộc sống. Họ dám đối diện với chính mình để biết đâu là ranh giới mình cần vượt qua để sống tiếp cuộc sống của mình. Và tâm hồn của họ đầy vị tha, sau bao sóng gió trắc trở, họ vẫn khát khao được hoàn thiện mình, luôn hướng đến những giá trị đích thực của cuộc sống. Đúng như nhận định: “Dù viết về cái gì- những mảnh vỡ đời người cay cực, những khuất lấp trong tâm hồn, hay oan nghiệt giả trá, Trần Thùy Mai đều hướng đến cái đẹp. Nhân vật nữ của chị, dẫu mỗi người một phúc phận- đau khổ dập vùi hay thành đạt hạnh phúc, cái cuối cùng vẫn là khát vọng hoàn thiện” [3]. Đó chính là tinh thần nữ quyền trong ý thức nghệ thuật của nhà văn nữ giàu cá tính sáng tạo này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Thụy Anh, Doris Lessing _ Ngòi bút nữ quyền sắc sảo, website: <http://news.zing.vn/doris-lessing-ngoi-but-nu-quyen-sac-sao-post632692.html>.
- [2]. Y Ban (2007), “Sex là giải trí và văn hóa”, website: <http://giaitri.vnexpress.net/tin-tuc/sach/lang-van/y-ban-sex-la-giai-tri-va-van-hoa-2140388.html>.
- [3]. Lê Thị Hương, *Truyện ngắn Trần Thùy Mai – hành trình đi tìm hạnh phúc ảo ảnh*, Tạp chí *Non nước*, số 160 (tháng 9/2010), Đà Nẵng.
- [4]. Thanh Hà, *Nhà văn Virginia Woolf và “Căn phòng riêng”*, website: <http://vi.rfi.fr/quoc-te/20170303-nha-van-Virginia-Woolf-va-can-phong-rieng>.
- [5]. Nguyễn Bích Lan, *Người phụ nữ làm thay đổi thế giới*, website: <http://www.tusachcuaban.com/2014/10/nhung-nguoi-phu-nu-lam-thay-oi-gioi.html>.
- [6]. Phương Lựu (2011), *Lý thuyết văn học hậu hiện đại*, Nhà xuất bản Đại học Sư phạm, Hà Nội.

Tinh thần nữ quyền trong truyện ngắn của Trần Thùy Mai

- [7]. Trần Thùy Mai (2004), *Đêm tái sinh* (tập truyện ngắn), Nxb Thuận Hóa, Huế.
- [8]. Hoàng Hữu Quyết, *Gặp gỡ nhà văn Trần Thùy Mai – “Dị ứng” với kiểu đàn ông thích chiếm hữu*, website: <http://hoanghuuquyet.vnweblogs.com/a170360/gap-go-nha-van-tran-thuy-mai-di-ung-voi-kieu-dan-ong-thich-chiem-huu/page-4.html>
- [9]. Trần Huyền Sâm (2016), *Nữ quyền luận ở Pháp và tiểu thuyết Việt Nam đương đại*, Nxb Phụ nữ, Hà Nội.
- [10]. Phùng Gia Thế, Trần Thiện Khanh (2016), *Văn học và giới nữ* (Một số vấn đề lý luận và lịch sử), Nxb Thế giới, Hà Nội.

FEMINIST SPIRIT IN TRAN THUY MAI'S SHORT STORIES

Le Thi Thanh Xuan

Faculty of Vietnamese Studies, University of Foreign Languages, Hue University

Email: ltxuan07@gmail.com

ABSTRACT

The image of women in prose has become a familiar topic, which expresses feminism in social life. Tran Thuy Mai, a famous female writer from Hue, is very familiar to readers with her writings about female conditions. The women in Tran Thuy Mai's short stories are fragile and pure; however, deep inside them do exist their potential vitality of fighting for the right to life, freedom and especially their “buried” and “trampled” instinctive sexual needs as well as their legitimate aspirations. In this article, we focus on learning about the image of women who struggle tirelessly for their rights, freedom and equality in Tran Thuy Mai's works.

Keywords: feminist, female, prose.

Lê Thị Thanh Xuân sinh ngày 14/03/1984 tại thành phố Huế. Năm 2006, bà tốt nghiệp cử nhân chuyên ngành Ngữ văn tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế. Năm 2010, bà tốt nghiệp thạc sĩ chuyên ngành Ngôn ngữ học tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế. Năm 2011, bà tốt nghiệp cử nhân tiếng Anh tại Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Huế. Từ năm 2006 đến nay, bà giảng dạy tại Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Huế.

Lĩnh vực nghiên cứu: Văn học Việt Nam